

Syrië De cellen van het Vrije Leger

Niemand controleert de gevangenen van het Vrije Syrische Leger. Irene de Zwaan sprak in Aleppo met gevangenen en bewakers die ontkennen dat er wordt gemarteld. Maar wat deed die geblinddoekte man daar?

Een hond van Assad ben je

Kleurrijker kunnen celmuren niet zijn. De gevangenen worden vastgehouden in de klaslokalen van een vrolijke overheidsschool midden in Bustan al-Qasr, een volkswijk in Aleppo die in handen is van het Vrije Syrische Leger (VSL). Handlangers van president Assad, dieven en pedofielen wachten hier totdat ze worden overgedragen aan een grotere gevangenis. 'Geboren uit ruimtegebrek in andere detentiehuisen', licht Rayan, het 29-jarige hoofd van de gevangenis toe. Sinds een jaar bekleedt hij deze functie. Voorheen vocht hij mee in het VSL. Een kogel in zijn been maakte daar een einde aan.

Rayan en zijn collega's, de 28-jarige Saif, die zich introduceert als 'het hoofd van het departement criminele zaken' en de 45-jarige Abdullah, die 'toeziet of alles in goede banen verloopt', zitten de hele dag in een klaslokaal dat tot kantoor is omgebouwd. Ze roken aan de lopende band sigaretten, maken grapjes en bekijken achterovergezet film- en videomateriaal van verdachte personen die op demonstraties zijn gespot. Het materiaal is opgenomen door rebellen van het VSL. Als iets opvallends voorbij komt, spoelen de gevangenismedewerkers de film terug. 'Kijk, daar zie je Hamid', zegt Rayan, terwijl hij naar een gespierde man wijst die met een wapenstok op demonstranten inslaat. Teverden voegt hij daaraan toe: 'Die zit hier nu in een cel.'

Hamid wordt even later op ons verzoek uit zijn cel gehaald: een ruimte van nog geen tien vierkante meter, waar vijf gevangenen op matjes op de grond zitten. Hij ziet er gebroken uit door het tekort aan slaap - de tl-verlichting staat dag en nacht aan. Hij loopt wankel en heeft een blauw oog. Zijn snor is voor de helft afgeknipt. 'Dat hebben de rebellen gedaan tijdens mijn arrestatie', mompelt hij.

Twintig jaar diende Hamid als overheidschauffeur. Toen hij tijdens de opstand tegen diezelfde overheid zijn baan kwijtraakte, had hij naar elgen zeggen weinig andere keuze: hij meldde zich aan bij de Shabiha, een groep criminele handlangers van Assad. Deze week werd hij tijdens een demonstratie opgepakt, toen hij op verzoek van de geheime dienst stiekem videomateriaal opnam van de demonstranten. Hij werd herkend door een van de rebellen en meteen afgevoerd naar deze tijdelijke gevangenis.

Nu zegt hij spijt te hebben, wat de cipiers met hoongelach aanhoren. Rayan geeft hem een speelse tik op zijn schouder. 'Ben je nu opeens een engel?' 'Ik ben een goed mens', reageert Hamid gelaten. 'Ik voel geen grotere liefde dan voor Allah.' 'Een hond ben je', bijt Rayan hem toe. 'Een hond van Assad.'

Hoever gevangenen het VSL precies heeft, weet niemand. 'Een stuk of vijftig', schat Rayan, maar hij twijfelt er. De detentiehuisen en daaraan verbonden gerechtshuizen worden nationaal en internationaal niet erkend. Dat betekent dat de rebellen hun gang kunnen gaan.

Slechts een aantal gevangenen in het noorden van Syrië, dat de rebellen grotendeels in handen hebben, is bekend bij het grote publiek. Een deel wordt beheerd door burgerraden die uit rechters, leraren

of moslimklerken bestaan. Ze hangen een mix aan van het seculiere Syrische en het islamitische recht. Twee van de grootste gevangenen in het door het VSL-gecontroleerde gebied vallen onder de Revolutionaire Raad van Aleppo. Die heeft sterke banden met de grootste islamitische rebellenbeweging: de Tawheed Brigade. Volgens verschillende bronnen houdt deze groep 'honderden' gevangenen vast. Maar ook hier geldt: niemand die het precies weet. Journalisten en mensenrechtenactivisten worden angstvallig weggehouden.

Hoewel enkele commandanten van het VSL afgelopen zomer een verklaring de deur uitdeden dat ze de rechten van gevangenen respecteren en dat ze zich zullen weerhouden van 'elke vorm van marteling, verkrachting, verminking of vernedering', zijn er sterke aanwijzingen dat ze zich niet aan hun woord houden.

Een journalist van *The Daily Beast*, die een maand geleden de gevangenis in Al-Bab bezocht - een rebelstadje op ongeveer 45 kilometer ten noordwesten van Aleppo - merkte op: 'In de kleine, stoffige tuin voor het gebouw, niet ver van waar de cipiers relaxten en sigaretten rookten, lagen achteloos enkele houten stokken en ijzeren staven in de hoek. Het bloed kleefde er nog aan.'

De journalist, Jamie Dettmer, hoorde tijdens het interview regelmatig geschreeuw en gekreun op de achtergrond. Anna Neistat, werkzaam bij Human Rights Watch in New York, interviewde twee gevangenen in de stad Marea. Beiden beweerden dat hun voetzolen gegeseld werden met een zweep - een straf waarvan sommige rebellenleiders zeggen dat het toegestaan is volgens de islamitische wet, terwijl anderen hem afkeuren.

Bloedgeld

Dat de situatie ook van een geheel andere orde kan zijn, lieten verslaggevers van het persbureau AP zien. Zij bezochten een tot gevangenis omgebouwde villa in een buitenwijk van Aleppo waar een groep jonge militairen uit het Assadleger vrij mocht rondlopen in de verschillende vertrekken en zelfs samen met hun cipiers werd aangetroffen in het bijbehorende zwembad. De jongens konden vrijkomen als familieleden flink wat bloedgeld neertelden. Een principe dat rechtstreeks is overgenomen uit het detentieregime van Assad, dat bekendstaat om het gemak waarmee gevangenen kunnen worden vrijgekocht.

In de gevangenis waar we nu zijn, in Bustan al-Qasr, gebeuren dit soort dingen niet, bezweert gevangenisbewaarder Rayan. 'Wij behandelen de gevangenen goed. Ze krijgen drie maal per dag te eten en ze mogen zich wassen. Gemarteld worden ze niet.' Echt niet? 'Nee, echt niet.'

Hij kijkt verstoord op als er een schreeuw vanachter een wit gordijntje klinkt, aan de andere kant van de binnenplaats. Even is door een kier een geblinddoekte man te zien. Wat dat te betekenen heeft? 'Dat is niets', grijnst Rayan. 'Heb je het je niet verbeeld?'

Na afloop van het interview mogen we een kijkje nemen achter het witte gordijn. Er hangen alleen wat jassen aan een kapstok. De geblinddoekte man is nergens meer te bekennen.

Gevangenen van het Vrije Syrische Leger in een vroeger schoolgebouw in Aleppo.

Foto's Mariëlle van Uitert

Goede vader

Naam
Ahmed
Leeftijd
72
Functie
gepensionneerd, voorheen spoormedewerker in overheidsdienst
Reden van detentie
pedofilie

'Ik heb die jongen niet verkracht, echt niet. Hij heeft het verzonnen. Zijn moeder had ruzie met mijn vrouw. Dat is de reden dat ik nu hier zit. Het is oneerlijk. Ik ben al zo oud. Mijn lichaam kan dit niet aan. Zie mijn mond, daar zitten geen tanden meer in. 'Vijf kinderen heb ik: vier meisjes en een jongen. Ik ben altijd een goede vader voor ze geweest. Nu willen ze niets meer met mij te maken hebben. 'Ik zal snel overgedragen worden naar een andere gevangenis. Daar zal ik waarschijnlijk wel sterven. Nee, ik geloof niet dat ik ooit nog vrij kom.'

Allah boven Assad

Naam
Hamid
Leeftijd
48
Functie
chauffeur in overheidsdienst
Reden van detentie
lid van de Shabiha, handlangers van Assad

'Het was mijn taak om tijdens demonstraties video- en fotomateriaal te verzamelen van de aanwezigen, zodat die op een zwarte lijst geplaatst konden worden. De opdracht kwam van de geheime dienst. 'Ook vielen we de mensen wel eens aan met wapenstokken tijdens demonstraties. Maar ik heb nooit iemand vermoord, dat zweer ik! 'In de gevangenis heb ik nagedacht over mijn daden. Nu heb ik er spijt van en steun ik het Vrije Syrische Leger. Ik ben een goed mens. Over president Bashar al-Assad heb ik geen mening. Ik voel voor niemand grotere liefde dan voor Allah.'

Geen toekomst

Naam
Mohammed
Leeftijd
15
Functie
scholier
Reden van detentie
diefstal

'Ik ben betrapt tijdens het stelen van een dvd-speler in een huis dat door de bombardementen verlaten was. Ik wilde de dvd-speler doorverkoopen. Mijn familie is arm. 'Na mijn arrestatie heb ik nog iets anders opgebicht. Namelijk dat ik verkracht ben door Ahmed, een man uit mijn straat. Nu zitten we samen in één cel. We praten niet met elkaar. 'Mijn vader belde gisteren met de gevangenis. Hij wilde weten hoe het met me ging, maar hij komt me niet bezoeken. Het is een schande voor de familie dat ik verkracht ben. Hoe ik mijn toekomst zie? Niet, eigenlijk.'

Gerechtigheid

Naam
Rayan
Leeftijd
29
Functie
gevangenisbewaarder, voorheen VSL-strijder

'Deze revolutie heeft alles te maken met gerechtigheid. Door slechte mensen op te pakken, wordt Syrië een beter land. Of ik denk dat de gevangenen eerlijk berecht worden? Haha, nee, ik denk het niet. Het Vrije Syrische Leger is natuurlijk gekleurd. Maar het volk is jarenlang berecht door de beulen van Assad. Nu betalen we hen met een even hoge prijs terug.'

